

Een langhuis aan de Tocht

De archeologische begeleiding aan De Buurt 5 in Venhuizen, gemeente Drechterland

Een langhuis aan de Tocht

De archeologische begeleiding aan De Buurt 5 in Venhuizen,
gemeente Drechterland.

S. Gerritsen

Hoorn 2013

Colofon

West-Friese Archeologische Rapporten 47

Titel:	Een langhuis aan de Tocht, de archeologische begeleiding aan De Buurt 5 in Venhuizen, gemeente Drechterland	
OM-nummer:	49383	
Projectnummer:	347	
Opdrachtgever:	Mr. B.J.H. Holties, Venhuizen	
Coördinaten:	144.574/521.113	
Auteur:	S. Gerritsen	(senior-archeoloog, Archeologie West-Friesland)
Redactie:	M.H. Bartels	(senior-archeoloog, Archeologie West-Friesland)
Veldwerk:	Y. Meijer	(archeoloog, Archeologie West-Friesland)
	C. Aay	(senior-veldtechnicus, Archeologie West-Friesland)
	A. Weel	(veldmedewerker, Archeologie West-Friesland)
Determinatie vondsten:	D. Duijn	(keramiek, bouw materiaal)
	S. Gerritsen	(metaal)
	T. van Meurs	(metaal)
Digitalisering tekeningen:	S. Gerritsen	
Fotografie objecten:	D. Duijn, M. Kossen	

© Archeologie West-Friesland 2013

Niets van deze uitgave mag worden verveelvoudigd en/of openbaar gemaakt door middel van druk, film, fotokopie, digitaal of geautomatiseerd systeem zonder voorafgaande toestemming van de copyrighthouders en de auteurs.

De uitgever heeft de inhoud met de grootst mogelijke zorgvuldigheid samengesteld. Ondanks deze zorgvuldigheid kunnen gegevens zijn veranderd of onjuist zijn weergegeven.

Inhoudsopgave

1 Inleiding	7
2 Historisch kader	9
3 Methode	13
4 De Resultaten	15
4.1 Sporen	15
4.2 Bodemopbouw en oudere bewoning	25
4.3 Materiële cultuur	26
5 Conclusie en advies	35
Literatuur	37
Bijlage 1 Kaart: Alle sporen	

1. Inleiding

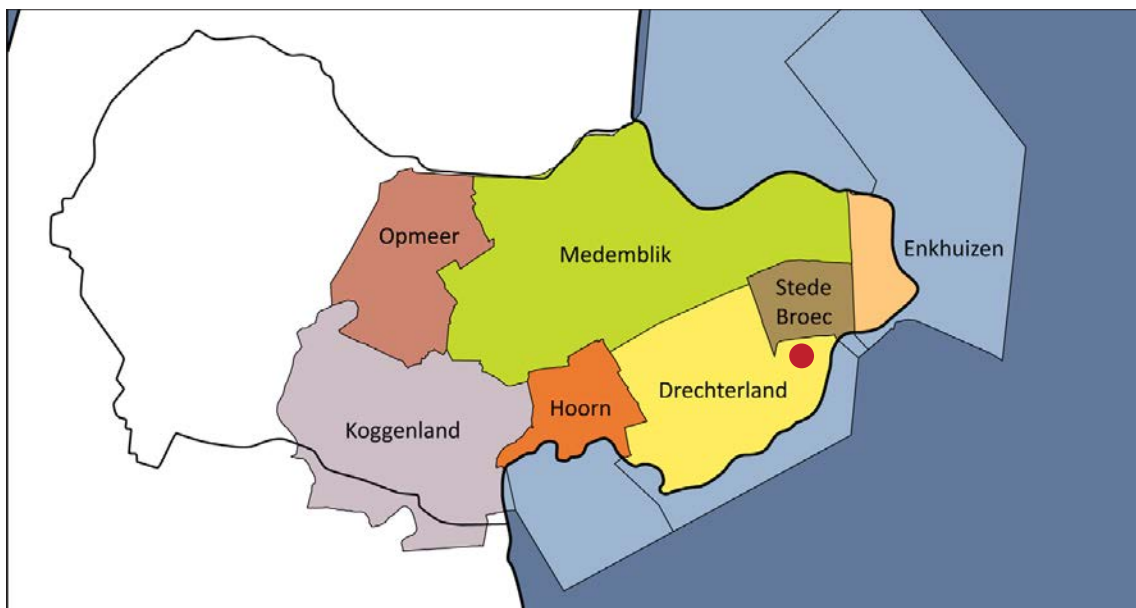
Tussen woensdag 26-10 en woensdag 2-11-2011 werd een archeologische begeleiding uitgevoerd door Archeologie West-Friesland op het terrein aan de Buurt 5 in Venhuizen, gemeente Drechterland. De begeleiding vond plaats onder goede weersomstandigheden met slechts af en toe regen en wind. Het veldteam bestond in verschillende samenstelling uit Cees Aay, Yolande Meijer en Aad Weel van Archeologie West-Friesland.

De direct aanleiding voor het onderzoek werd gevormd door de voorgenomen nieuwbouw van een huis op het perceel en de geplande sloop van het bestaande pand. Het pand was door verzakking vanwege de polderpeilverlaging en constructieve problemen onbewoonbaar verklaard.

Het directe doel van de begeleiding was het documenteren van archeologische gegevens en het veiligstellen van vondstmateriaal om daarmee de informatie te behouden (behoud *ex situ*) die van belang is voor kennisvorming over het verleden.

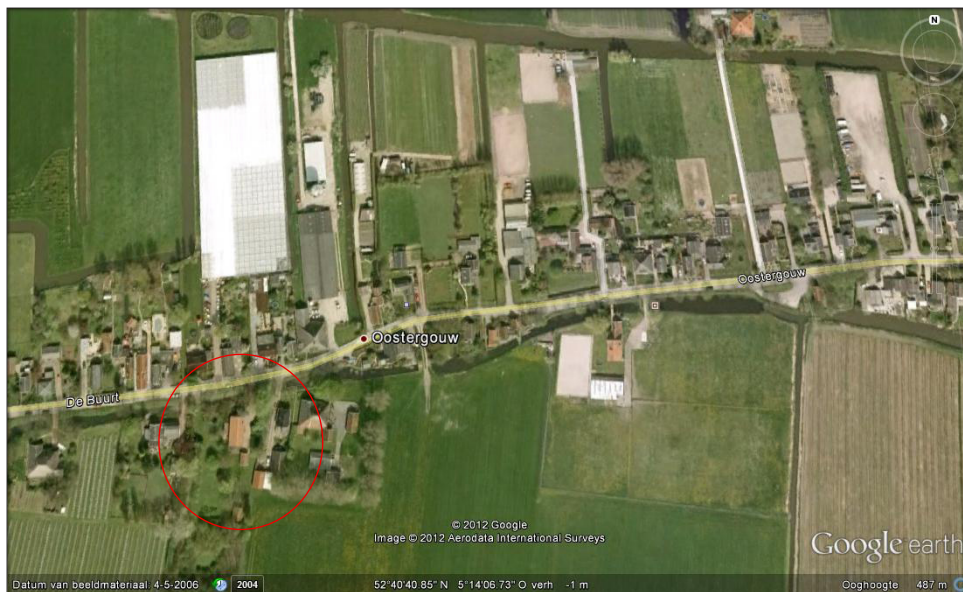
Vooronderzoek en advies

In opdracht van dhr. B. J. H. Holties – de eigenaar van de grond en het pand – werd door Archeologie West Friesland in 2011 een bureauonderzoek uitgevoerd.¹ Tijdens dit onderzoek werd een gespecificeerd archeologisch verwachtingsmodel opgesteld waarbij vindplaatsen uit de Late Middeleeuwen en de Nieuwe Tijd een hoge verwachting kregen toebedeeld. De verwachting was met name hoog voor bewoningssporen uit de 16de tot de 19de eeuw. De te verwachten sporen waren: waterputten, afval- of askuilen, bakstenen funderingen of andere constructieve elementen als vloeren of haarden. De aanwezigheid van oudere sporen vanaf de ontginningsfase (12de eeuw) tot aan de 16de eeuw kreeg eveneens een hoge verwachting al werd hiervan verwacht dat deze zich op grotere diepte zouden bevinden, waardoor deze bij een geringe verstoring in de bodem bewaard zouden blijven. Hierdoor werd door het bevoegd gezag besloten dat met een archeologische begeleiding kon worden volstaan.

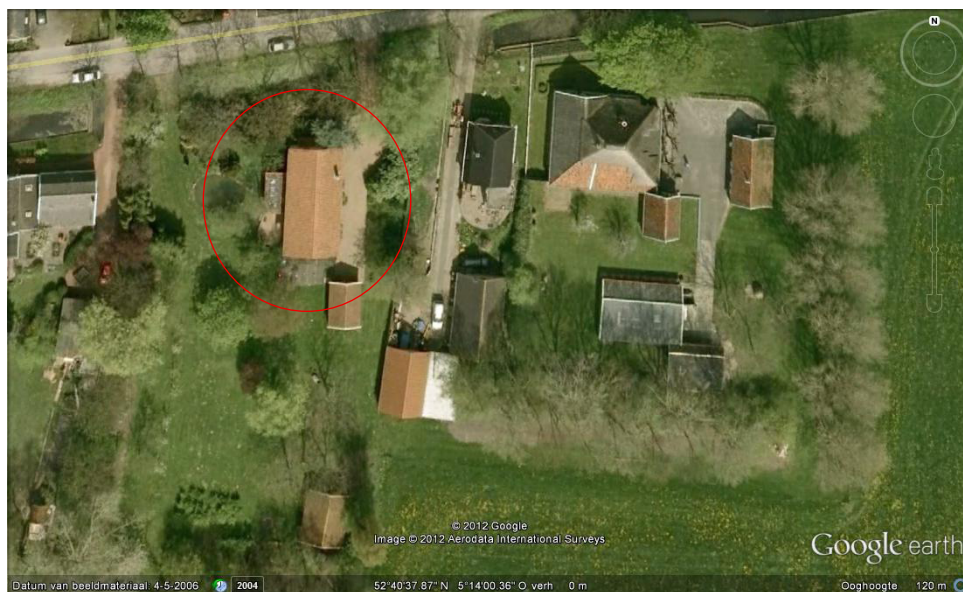

Afbeelding 1. Een kaart van de samenwerkende gemeentes binnen West-Friesland, met de locatie van de vindplaats. (rode stip)

¹ In het kader van de voortgang werd besloten om een PvE samen met een bureauonderzoek te integreren: Bartels 2011

Afbeelding 2. Luchtopname van de vindplaats (rode cirkel) en omgeving (Bron: Google Earth)

Afbeelding 3. Luchtopname - in kleinere schaal - van de vindplaats (rode cirkel) en directe omgeving (Bron: Google Earth)

2. Historisch kader

In het boek: Tussen Hondenheim en Munnickay van de historicus P. Boon wordt de geschiedenis van de dorpen Hem, Oosterleek, Schellinkhout, Wijdenes én Venhuizen aan de hand van een aantal thema's uitvoerig beschreven.² De vroegste historische bronnen van de regio dateren uit de 14de eeuw. Venhuizen krijgt samen met Hem in 1413 stadsrecht en worden bestuurlijk samengevoegd tot de Stede Hem, om tot 1970 op te gaan in de Gemeente Venhuizen, later samengevoegd met andere gemeenten in het gebied tot de Gemeente Drechterland. Venhuizen, betekent toponymisch veen-huizen of huizen in het weideland. Buurt, verwijst naar een daarbinnen te onderscheiden groep huizen, een buurtschap. Oostergouw waar een groot deel van Venhuizen langs ligt, staat voor oostelijke waterloop.

Omdat historisch en met name archeologisch niet veel bekend is over de boerderij-bouw traditie in de regio, alsmede de veranderingen daarbinnen in de loop der tijd, is er in aanvulling op het bureauonderzoek gekeken naar het aanwezige kaartmateriaal van De Buurt en directe omgeving.³

Historisch kaartmateriaal

De oudste kaart waar de Buurt enigszins in detail op staat weergegeven is de kaart van Dou uit 1651-1654. Hierop is bewoning langs de Buerterwegh net ten noorden van de SuyDerToght weergegeven. Deze tocht is waarschijnlijk onderdeel van een lange ontginningsas die via de Buurt in het oosten, naar De hout en via een knik in de Blokdijk naar de Schellinkhousterdijk en Hoorn in het westen liep.⁴ Dit deel werd waarschijnlijk bewoond vanaf de tweede helft van de 12de eeuw (1150-1200). Op de kaart is te zien dat het plangebied en directe omgeving in het midden van de 17de eeuw vrij druk bewoond was. Op relatief ruim opgezette percelen zijn bijna ononderbroken huizen weergegeven.⁵ De huizen zijn binnen het plangebied uniform als langgerekte rechthoekige huizen afgebeeld. Meer naar het westen staat waarschijnlijk een stomp getekend. Net ten oosten van het gebied is een sloot getekend met de benaming: overtoom Sloot. Een overtoom is een structuur om kleine schepen over een waterkering te krijgen. Over het algemeen bezat de structuur aan beide zijdes een glijhelling. Mogelijk duidt de benaming op de aanwezigheid van een overtoom over de Buurtweg. Hierdoor konden kleine schepen uit Hem en Venhuizen via deze sloot de Slimtoght ten noorden van de Buurtweg en andere delen van het noorden van Oostelijk West-Friesland bereiken.

De eerstvolgende kaart waarop het gebied staat afgebeeld is de kaart van Govert Oostwoud uit 1723. Opvallend is dat de Overtoom nu meer naar het oosten is gelegen en dat de benaming ten noorden van de weg is geschreven. Dit deel van Venhuizen is onderverdeeld in – van west naar oost – : Westerbuurt, Hooge buurt en Oostend ter hoogte van het plangebied. Binnen het onderzochte gebied is nog steeds bewoning – zij het enigszins schematisch – afgebeeld. De benaming Suydertoght ontbreekt, de stroom wordt op deze kaart aangeduid met Oostergouw.

Op de kadastrale minuut uit 1826 is het gebied voor het eerst op perceelsniveau in kaart gebracht. Zichtbaar is dat de verkaveling in omgeving van het plangebied is opgebouwd uit langgerekte stroken met een vergelijkbare breedte. Naast het perceel van het plangebied

² Boon 1986.

³ Voor een overzicht van de huidige stand van kennis zie Brandts Buys 1986.

⁴ Schrickx 2009.

⁵ Zie bijvoorbeeld voor een vergelijking de omgeving van Bovenkarspel waar de bebouwing een meer stedelijk karakter lijkt te hebben met lange smalle percelen en de huizen veel dichter op elkaar.

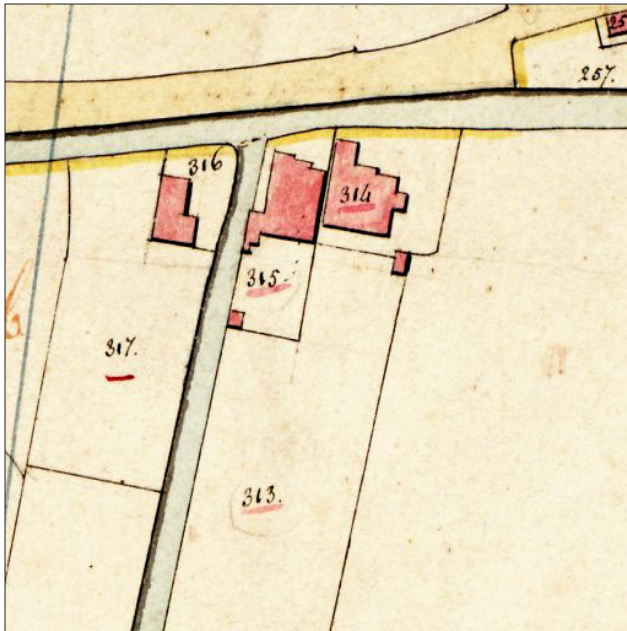

Afbeelding 6. Detail uit kaart van Govert Oostwoud uit 1723. De overtoom lijkt nu meer naar het oosten te liggen. De vindplaats ligt binnen de grijze cirkel. (Kaart: Collectie Westfries Archief)

Afbeelding 7. Detail uit dezelfde kaart van Govert Oostwoud uit 1723. Er is een onderverdeling gemaakt tussen Westerbuurt, Hoge Buurt en Oostend. De vindplaats (grijs) ligt binnen de laatstgenoemde. (Kaart: Collectie Westfries Archief)

Afbeelding 8. Uitsnede van de kadastrale minuut van 1826. Let op de langgerekte vorm en de uitbouw van het huis op perceelnummer 316. (Kaart: Collectie Westfries Archief)

liggen er ten westen hiervan nog drie van deze langgerekte stroken, net ten oosten van de sloot ligt er nog een. Deze verkaveling is mogelijk terug te voeren tot de Middeleeuwse ontginningsperiode, waarschijnlijk is de noordzijde van deze stroken vanaf de 12de eeuw, in meer of mindere mate continu bewoond geweest. Op het perceel staat een langgerekt huis getekend met aan de achterzijde een uitbouw aan de oostkant. Opvallend is dat de verkaveling niet haaks op de tocht of de weg staat en dat de bebouwing de percelering daarin volgt.⁶

⁶ Vergelijk ook de kaart van Dou waar de schuine bebouwing ook lijkt te worden gesuggereerd.

3. Methode

De aannemer sloopte het bestaande huis met behulp van een dieplepelkraan. Hierbij verwijderde men eerst al het materiaal tot het maaiveld. Daarna werden de funderingen onder archeologische begeleiding vrijgelegd en oudere funderingen onder de moderne gedocumenteerd. Waar mogelijk werd een profielopname gemaakt. Muurwerk werd vrijgelegd, ingemeten, gefotografeerd en ingemeten. Waar mogelijk verzamelde men vondsten per spoor. De uitgegraven grond werd tijdelijk op het terrein in depot gezet, waarna deze met de detector kon worden afgezocht op de aanwezigheid van metaal.

De gehanteerde methoden en technieken zijn conform KNA 3.2 en het Kwaliteitshandboek Archeologie Hoorn, versie 2009.

Afbeelding 9. Werk in uitvoering. Met een grote dieplepelkraan worden zowel de oude als de recente de funderingen verwijderd.

4. Resultaten

4.1 sporen

Tijdens de begeleiding werden diverse sporen gevonden die in verband kunnen worden gebracht met de bewoning uit de Nieuwe Tijd en later ter plaatse. Aan de hand van oversnijdingen tussen muren en andere sporen in combinatie met het gebruikte baksteenformaat en -mortel werd een fasering gemaakt. In totaal konden vier fases worden onderscheiden. De oudste fase dateert waarschijnlijk in de late 16de- of vroege 17de eeuw. De jongste fase is het moderne huis, dat tijdens de begeleiding werd gesloopt. Hieronder worden de sporen per fase besproken. Op de datering wordt nog later dieper ingegaan.

Fase 1

Onder een groot deel van de muurfunderingen van fase 2 werd een restant van een oudere muur gevonden. Het gaat om een anderhalfsteens brede fundering opgebouwd uit geel en oranje bakstenen.⁷ Helaas werd het formaat van het gebruikte baksteen nergens vastgesteld, maar aan de hand van de bestudering van het fotomateriaal is vast komen te staan dat het baksteen niet groter was dan de bakstenen van de jongere fases. Deze bakstenen hadden een lengte tussen de 18 en 19 cm. In deze fase had de plattegrond een rechthoekige vorm met een afmeting van 16,5 m lang, bij gemiddeld 7 m breed.⁸ Het oppervlakte bedroeg 115,5 m². Het is niet duidelijk of de oostelijk uitbouw aan de zuidkant al aanwezig was oostzijde in deze fase. Deze wordt verder onder fase 2 behandeld.

Iets ten zuiden van de helft van de plattegrond werd een opvallend grote schouwfundering aangetroffen.⁹ De fundering was opgebouwd uit oranjegele (appelbloesem) bakstenen met een formaat van 19 x 9 x 3 cm. In het totaal waren er maar liefst 17 lagen bewaard gebleven, waarbij elke laag vertand was aangelegd. De onderzijde van de fundering had een afmeting van 3,1 m x 1,0 m, de bovenste vertanding was 2,7 m x 0,6 m. Bovenop de fundering stond een schoorsteen die ter hoogte van de nok boven het dak uitstak. Mogelijk was er oorspronkelijk aan weerszijden

Afbeelding 10. Binnen de funderingen van het huis werd een opvallend grote fundering van de schouw gevonden.

⁷ S9.

⁸ Vanaf buitenzijdes gemeten.

⁹ S10..

Afbeelding 11. Ten oosten van de schouw lagen de resten van een kelder. Een fasering is zichtbaar: in de oudste fase was het opgaand muurwerk halfsteens, in de opvolgende fase enkelsteens. Let ook op het zichtbare onderscheid in de insteek tussen schouw en kelder.

van de fundering een haard aanwezig. Waarschijnlijk lag er ter hoogte van de schouw een wand in het huis. Deze deelde het achterste deel van de rest van het huis. Aan de westzijde lag tussen de fundering en de buitenmuur 1,8 m, aan de oostzijde was de afstand 2,0 m. Waarschijnlijk was aan een van deze- of beide zijdes een doorgang naar de andere ruimtes aanwezig.

Net ten oosten van de schouw werd een kelder gevonden.¹⁰ Deze was opgebouwd uit geel baksteen met een formaat van 18 x 7 x 3,5 cm. De

afmeting van de bak was 1,1 m x 1,6 m. Het muurwerk was halfsteens breed. De bodem was 1,8 m diep en lag op een hoogte van 2,0 m – NAP. Waarschijnlijk gaat het om een waterkelder die werd gebruikt om regenwater van het dak, via de dakgoot op te vangen voor hergebruik. In de tweede of derde fase werd deze kelder nog een keer opgemetseld, maar nu als enkelsteens muurwerk. Mogelijk kreeg de kelder toen een andere functie.

Net ten zuidoosten van deze kelder werden een aantal bakstenen aangetroffen.¹¹ Het ging om twee lagen hergebruikte gele en rode bakstenen met een wisselend formaat van 17 x 8 x 3 cm en 19 x 8 x 4,5 cm. In het veld werd deze groep geïnterpreteerd als een restant van een vloer, maar waarschijnlijk gaat het om de onderste lagen van een vierkante poer. De afmeting

Afbeelding 12. Ten zuidoosten van de kelder werd het restant van een mogelijke poer teruggevonden.

¹⁰ S11.

¹¹ S12.

bedroeg 0,6 m x 0,6 m. Waarschijnlijk was de poer met de noordwesthoek tegen de kelder aangezet. Na verloop van tijd verzakte de poer iets waardoor de hoek enigszins omhoog kwam. De poer ligt op een vreemde plek omdat de dakdragende constructie tegen de wand aan of in de wand verzonken lag. Mogelijk werd de poer aangelegd als tijdelijke stut.

In de zuidoost-hoek kwam het restant van een waterput tevoorschijn. Het is niet zeker dat deze al in deze fase in gebruik was en wordt onder fase 2 behandeld.

Fase 2

Mogelijk werd de waterput gegraven bij de aanleg van de oostelijke uitbouw. Zoals gezegd is het niet zeker of dit al in de eerste fase gebeurde. Van de waterput werd alleen de ronde onderkant van de insteek gezien. Mogelijk ging het oorspronkelijk om een tonput. De tonnen werden na het in onbruik geraken van het spoor vaak weer uit de grond getrokken.¹² Waarschijnlijk viel de bouw van de put samen met de aanleg van de uitbouw. Mogelijk was de aanwezigheid van

Afbeelding 13. Op enkele locaties werden meerdere bouwfases waargenomen. Hier een opname aan de lange westgevel.

een groter staldeel aanleiding om de put hier aan te leggen. Zo was in tijden van weinig regenval toch genoeg water voor de dieren aanwezig.

Helemaal in de zuidoost-hoek van het pand lag een tweede waterkelder.¹³ Deze was opgebouwd uit rode en gele bakstenen met een formaat van 18,5 x 8 x 4 cm. De tienlagenmaat bedroeg 54 cm. Het muurwerk was halfsteens, de kelder had een afmeting van 2,7 m x 1,5 m. De kelder was 1,6 m diep, de bodem lag op een hoogte van 1,8 m – NAP. De kelder bezat aan de bovenzijde een gewelf en was aan de binnenzijde dichtgesmeerd met een harde kalkmortel.

De bodem bestond uit houten planken. Mogelijk was deze waterkelder de opvolger van de kleinere waterkelder ter hoogte van de schouwfundering.¹⁴ Deze laatste onderging in fase 2 een verbouwing. Hierbij werd het halfstaans muurwerk vervangen door een enkelsteens. Mogelijk veranderde de functie van de kleine waterkelder in deze fase van wateropvang naar opslag. De onderzijde werd dichtgestort met puin. Een echte vloer werd voor deze fase niet onderscheiden.

In fase 2 werd – waarschijnlijk – de oostelijke uitbouw aangelegd. Deze had een afmeting van 7,8 m x 3,4 m. Door de uitbouw werd een extra oppervlakte van 26,5 m² verkregen. Mogelijk werd deze uitbreiding als staldeel gebruikt.

Tijdens de aanleg van de uitbouw werd een groot deel van de oorspronkelijke fundering van het

¹² Hier zijn meerdere voorbeelden van bekend. Zie bijvoorbeeld Gerritsen *et al.*, 2013, 62-63.

¹³ S3.

¹⁴ S11.

Afbeelding 14. In Fase 3 werd de erker aan de voorzijde van het huis dichtgezet. Waarom dit gebeurde is niet bekend.

gehele huis vervangen.¹⁵ Hierbij ontstond aan de noordzijde een kleine rechthoekige uitbouw. Deze had een afmeting van 1,6 m bij 2,8 m en was opgebouwd uit dezelfde oranje en gele bakstenen als de rest van de fundering. De mogelijke functie hiervan werd niet achterhaald. Opvallend was dat er in deze fase een directe toegang bestond tussen het huis en de uitbouw. De dichtzetting (afbeelding 14 en 15) werd pas in een latere fase aangelegd. Mogelijk kon men oorspronkelijk via een klein gat in de houten vloer door middel van een houten trap hier naar beneden. De kleine uitbouw zou dan gebruikt kunnen zijn als opslagkelder voor bijvoorbeeld aardappels en ingeweekte groenten en fruit. Waarschijnlijk stond boven de grond in deze fase een erker op de uitbouw. Dat is opvallend. Rechthoekige erkers komen wel voor in de 17de en 18de eeuw, maar zijn vaak voorbehouden aan meer monumentale panden.

Fase 3

In deze fase werd de fundering ter hoogte van de voorgevel doorgetrokken door de achterzijde van de erker dicht te zetten.¹⁶ Waarom dit gebeurde is niet bekend. Mogelijk gebruikte men vanaf deze fase de noordelijke uitbouw niet meer als kelder. In dit licht is het interessant dat er aan de oostzijde in deze fase een nieuwe kelder werd aangelegd.

De kelder bezat een enkelsteens muurwerk

Afbeelding 15. Detail van hetzelfde muurwerk. Let op de muurresten uit fase 1 die onder de dichtzetting doorlopen.

¹⁵ Waarom dit mogelijk gebeurde, wordt later besproken.

¹⁶ S14.

Afbeelding 16. In Fase 3 werd aan de oostzijde van het huis een kelder met een dubbele nis gebouwd. In fase 4 werd de rechte trap van gele bakstenen vervangen door een hoektrap opgebouwd uit machinaal gefabriceerde bakstenen (links). De foto is richting het westen genomen.

van gele bakstenen. Aan de westzijde was in de kelder een dubbele nis aanwezig. Deze nis was halfsteens en bezat aan de bovenzijde twee booggewelven. Het bouwwerk was eveneens grotendeels opgebouwd uit gele bakstenen, maar het aanzicht van de gewelven werd verfraaid door gele- met oranje bakstenen af te wisselen. De kelder had een afmeting van 1,8 m bij 5,7 m en een oppervlakte van ongeveer 10 m². De dubbele nis bezat een afmeting van 1,9 m x 1,1 m. De bodem van zowel de nis als de kelder was 1,3 m diep en lag op een hoogte van 1,5 m – NAP. Aan de zuidzijde kwam een stenen trap van gele bakstenen tevoorschijn die toegang gaf tot de kelder. De westwand van de kelder werd in deze fase betegeld met 18de-eeuwse wandtegels met diverse bijbelse en profane afbeeldingen.

Fase 4

In deze fase sloopte men het huis en werd er op dezelfde plek een modern huis met een extra verdieping op bijna hetzelfde grondplan gebouwd. De fundering van de oostelijke uitbouw werd niet hergebruikt. In de kelder verkleinde men de zuidelijke nis en werd er een nieuwe trap over de oudere heen gebouwd. Deze was in tegenstelling tot de vorige een hoektrap en geeft aan dat de toegangsdeur naar de kelder verplaatste van de zuidzijde naar de zuidwesthoek. De overige nog aanwezige kelders en de schouwfundering raakte buiten gebruik en verdwenen onder de moderne vloer. Buiten het grondplan werd aan de oostkant een waterput gebouwd van hergebruikte handgevormde en machinaal gefabriceerde bakstenen. De bodem was van beton en lag op een diepte van 2,6 m op een hoogte van 2,8 m – NAP.

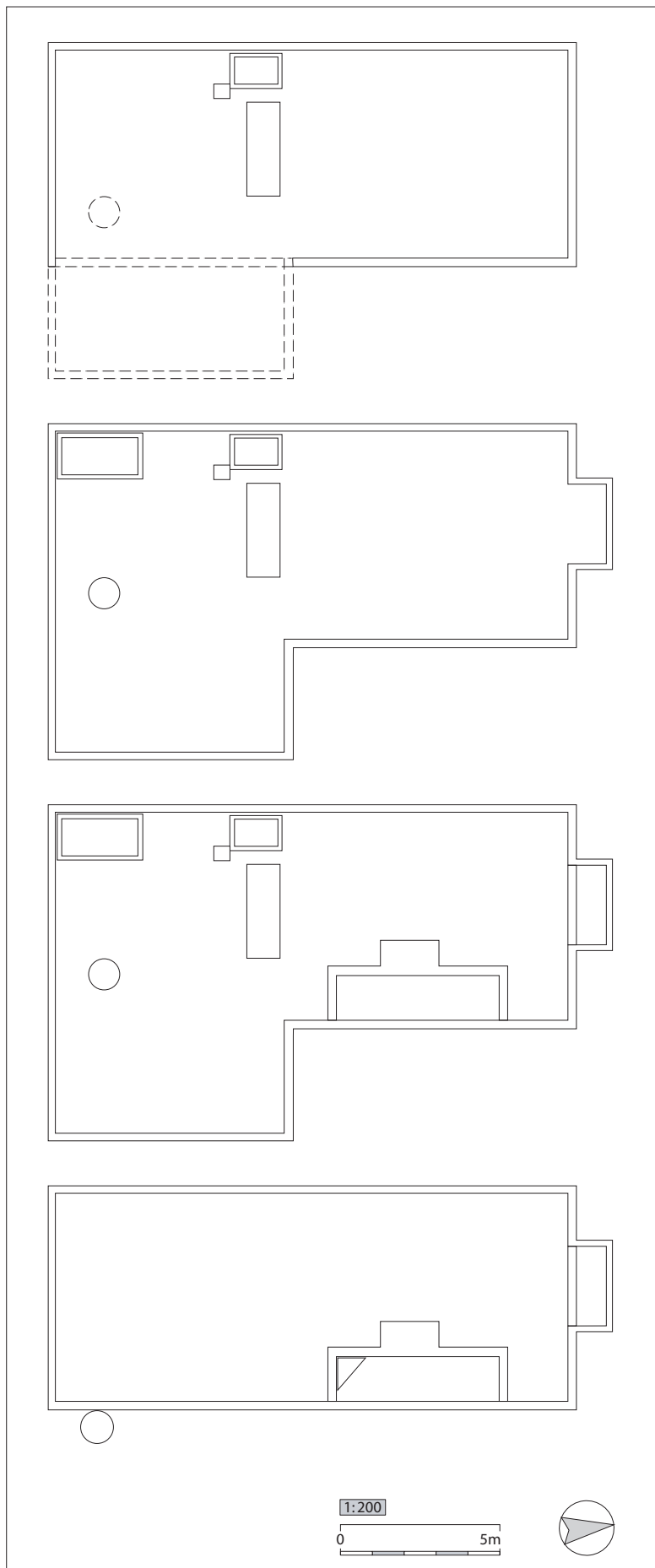
Datering en constructie

De datering van de verschillende fases is door het vrijwel ontbreken van dateerbaar vondstmateriaal problematisch. Op basis van het baksteenformaat is de datering van de oudste fase in de eerste helft van de 17de eeuw het meest waarschijnlijk. In Schellinkhout werden een aantal dijkhuizen gevonden waar een vergelijkbaar formaat primair werd toegepast.¹⁷ Aan de hand van het overige vondstmateriaal wordt de bouwphase van deze huizen na 1600 geplaatst. Een van de locaties daar werd mogelijk al voor 1600 bewoond. Hier werden echter langere stenen van 20-21,5 cm toegepast.¹⁸

Mogelijk was de opbouw in fase 1 voornamelijk van hout en stonden de dragende houten

¹⁷ Gerritsen et al. 2013, p. 49 en verder en bijlage 6.1.

¹⁸ Ibid., p.53. Op vindplaats 3.1, werd dit formaat gebruikt in fase 1 van een langhuis.

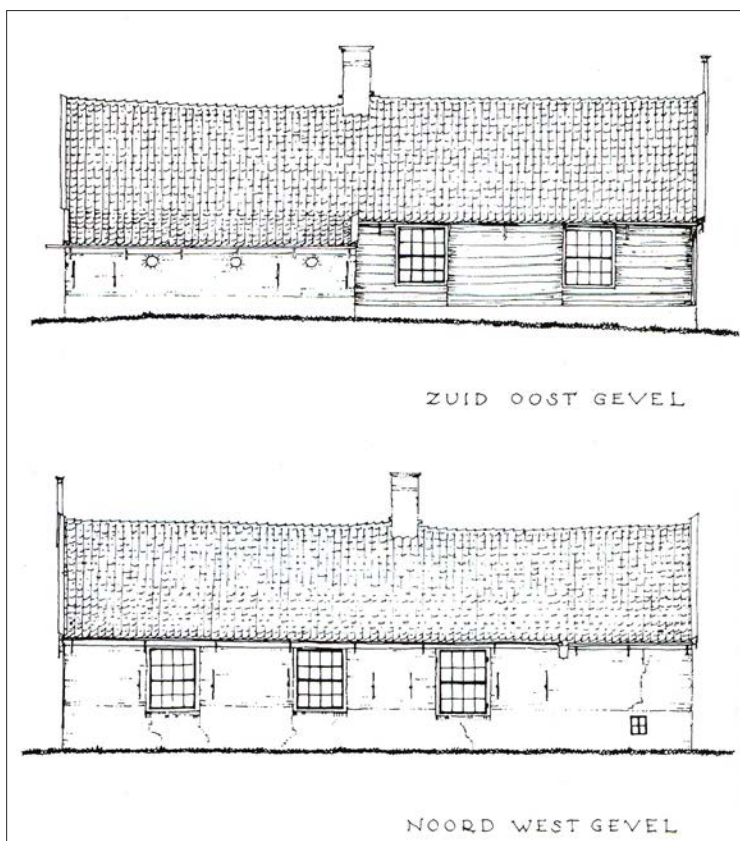
Afbeelding 17. Overzicht van de verschillende onderscheiden fases. (Vanbovennaarbeneden, de oudste fase boven) In fase 1 werd het langhuis gebouwd. Tot deze fase behoren o.a. een waterkelder en de fundering van de schouw. Of de oostelijke uitbouw en de oudste waterput tot deze fase gerekend moeten worden is niet duidelijk. Deze fase kan waarschijnlijk in de eerste helft van de 16de eeuw worden gedateerd. In fase 2 kreeg de waterkelder mogelijk een andere functie en werd aan de achterzijde een nieuwe grotere waterkelder aangelegd. In fase 3 kreeg het huis een nieuwe grote langgerekte kelder met twee nissen aan de oostzijde. Deze fase kan na 1700 worden gedateerd. In de fase 4 tenslotte werd een geheel nieuw huis met extra verdieping over de bestaande plattegrond heengebouwd.

stijlen op een bakstenen ondergrond. Deze manier van bouwen is voor deze en andere periodes meerdere malen onderbouwd. Zo werden in Schellinkhout tijdens de begeleiding van hoogwaterbeschermingsprogramma bij twee vindplaatsen verzakkingen in de fundering gevonden die zouden zijn veroorzaakt onder druk van dakdragende stijlen.¹⁹ Het tegenwoordig nog aanwezige rijksmonument in Oosterleek (nr. 39) bezit rondom een bakstenen fundering, maar heeft aan de voorzijde en aan de noordelijke helft van de oostzijde een houten gevel.²⁰ Deze houten delen zijn bevestigd aan dakdragende wandstijlen die op de bakstenen fundering rusten. Waarschijnlijk bezat een groot deel van de 17de eeuwse huizen buiten de stad een dergelijke constructie. In de loop der tijd zijn in de nog bestaande panden uit deze periode veel van de houten wanden vervangen door baksteen, waardoor deze kennis voor een groot deel verloren is gegaan.

De absolute datering van fase 2 en 3 zijn door het hergebruik van bouwmaterialen mogelijk nog problematischer. Wellicht werd al vrij snel besloten om het pand uit te breiden met de uitbouw. De economische- en daarmee samenhangende demografische groei van de

steden in de regio zal ook een toenemende welvaart en vraag naar producten van het platteland hebben opgeleverd. Mogelijk hebben deze factoren er toe aan bijgedragen dat het pand een uitbouw kreeg. Dit zou dan al voor de helft van de 17de eeuw gebeurd kunnen zijn, omdat niet lang daarna de groei in de welvaart lijkt te stokken.²¹ De uitbouw zou dan mogelijk dienst hebben gedaan als stal. In eerder genoemde langhuis in Oosterleek deed een groot deel van de uitbouw dienst als stal.

Mogelijk werden in fase 3 voor het eerst de wanden volledig van baksteen. De tegels die aan de westwand van de lange kelder met dubbel nis werden geplaatst dateren uit de eerste helft van de 18de eeuw. Deze tegels geven een post-quem datering van na 1700 voor fase 3.

Afbeelding 18. In Oosterleek (nr. 39) is nog een langhuis aanwezig. Hoewel de fundering rondom uit bakstenen bestaat is een van de zijwanden van het voorhuis en de voorgevel volledig opgetrokken uit houten planken. Mogelijk zag het huis aan De Buurt er oorspronkelijk vergelijkbaar uit. Naar: Brandts Buys 1998, 210.

¹⁹ Ibid. vergelijk afbeelding: 5.3.14 en 5.3.98.

²⁰ Zie voor een bouwhistorische opname: Brandts Buys, 210; afbeelding 258. Let daarbij ook op de tekening van de plattegrond waarbij de houten gevels als zodanig zijn weergegeven. Aan de hand van de zijaanzichten is op te maken dat de houten delen ook op een bakstenen fundering rusten.

²¹ Zie voor bijvoorbeeld een overzicht van de economische- en demografische ontwikkeling van Enkhuizen: Duijn 2011, 45-72.

In de laatste fase tenslotte (fase 4) werd het bakstenen huis van fase 3 volledig gesloopt en de funderingen brak men af tot net onder het maaiveld. Hierop verrees in 19...een huis met een extra verdieping. De oude funderingen waren echter niet bestand tegen dit additioneel gewicht van een verdieping en begonnen te wijken. Dit had tot gevolg dat het huis onbewoonbaar werd verklaard en opnieuw moest worden gesloopt in 2011.

Indeling en opbouw

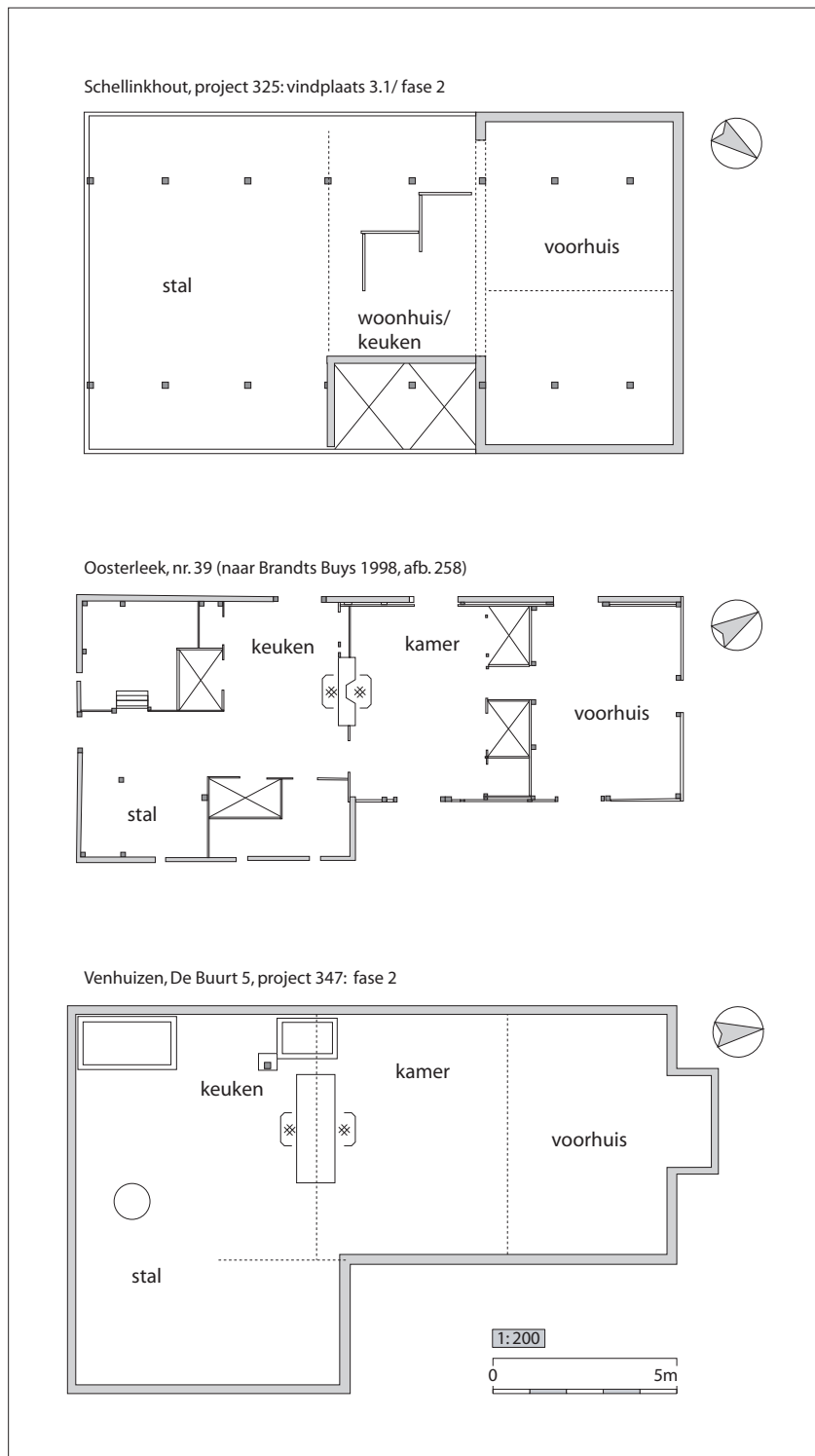
Hoe zag het oude huis er precies uit en wat was de indeling? Als aanknopingspunt voor de indeling kan de schouw- of haardfundering worden gebruikt. In de eerste drie fases was dit het centrale middelpunt van het huis. Historisch gezien kon een langhuis in drie delen worden opgedeeld in een voor-, middel of woonhuis en staldeel. De haardfundering met vaak aan beide zijdes een haardplaats bevond zich dan dikwijls op de scheiding tussen voor- en middelhuis.²² Dikwijls wordt echter een vierdeling gemaakt tussen voorhuis, kamer, keuken en stal, waarbij de haard meer naar achteren ligt tussen kamer en keuken. Dit is ook het geval in eerder genoemd langhuis in Oosterleek. Hier is het voorste (noordelijke deel) opgedeeld in voorhuis en kamer. Waarschijnlijk sliepen de man en vrouw des huizes in de kamer. Het achterste deel van het huis bestond uit een keuken en een staldeel. Hier sliepen in de omgeving van de haard de kinderen en mogelijke (seizoens)arbeiders.

Mogelijk was er qua indeling veel gelijkenis tussen het archeologisch onderzochte huis en het pand in Oosterleek. (afbeelding 19) Als we er vanuit gaan dat het voorste deel was verdeeld in een even groot voorhuis als (woon)kamer dan hadden beide een afmeting van 7 m x 5 m, met een oppervlakte van 35 m². De bedstedes zullen dan in de kamer aanwezig zijn geweest. Deze kamer was immers door de aanwezigheid van de haard relatief warm. Het achterste deel zal nog een verdeling hebben gehad tussen keuken en staldeel en mogelijk ook nog een deel voor de opslag. Waar de scheidingen tussen deze delen oorspronkelijk lagen kon niet worden achterhaald. Het water uit de put kon worden gebruikt als drinkwater voor de dieren en als ingrediënt voor de gerechten die in de keuken werden bereid. Mogelijk waren er in dit deel van het huis nog een of meerdere bedstedes aanwezig.

Naast de indeling waren er waarschijnlijk ook vrij veel gelijkenissen met betrekking tot de uiterlijke kenmerken. De zijwanden waren waarschijnlijk net zo hoog als de deur, ongeveer 'manshoog'. Deze bestonden mogelijk eerst uit houten gepotdekselde delen, daarna uit steen. Een combinatie daartussen is ook mogelijk. Vanaf de top van de wanden liepen twee evenwijdige dakschilden tot de nok. Uit de nok van het zadeldak stak een grote schoorsteen. De wanden van de uitbouw waren waarschijnlijk lager dan de wanden van het huis. Een hogere wand was voor de stalling van vee niet nodig en de lagere wand zorgde voor een betere afwatering. Aan de voorzijde was een kleine erker aanwezig. Mogelijk bevond zich hier de voordeur. Een andere mogelijkheid is dat deze zich aan de oostzijde net ten zuiden van de deur van de lange kelder uit fase 3 bevond. Het huis had waarschijnlijk een gewone uitstraling en vertoonde voornamelijk in de eerste drie fase veel gelijkenissen met de andere langhuizen die hier in de Buurt stonden.²³

²² Voor een overzicht zie Brandts Buys 1998, 143.

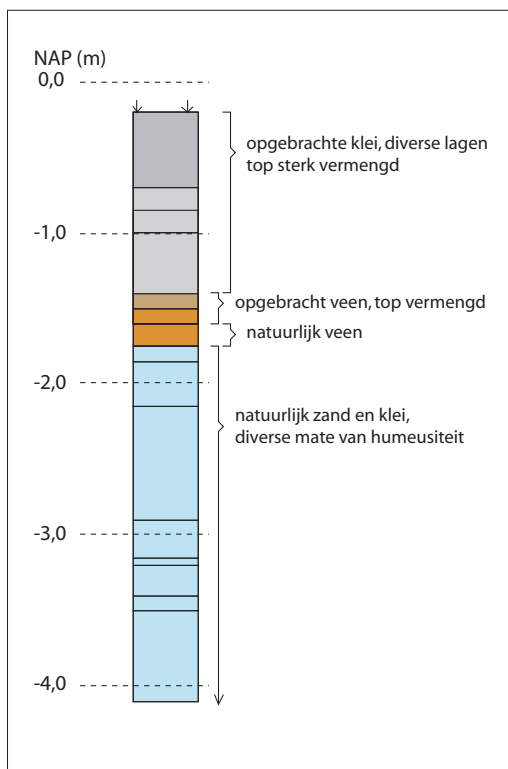
²³ Zie detail kaart J. Dou.

Afbeelding 19. Drie langhuizen op een rij. Van boven naar beneden: Schellinkhout, vindplaats 3.1 (Gerritsen et al. 2013, 153), Oosterleek, nr. 39 (Brandts Buys 1998, 210) en Venhuizen, De Buurt 5. Let op de verschillen en overeenkomsten in afmetingen en indeling.

4.2 Bodemopbouw en oudere bewoning

Op de geomorfologische kaart (schaal 1:50.000) staat het plangebied aangegeven als vlakte van getijafzettingen (Code 2M35: Stiboka/RGD, 1979) vlakbij een getij-inversierug (Code 3K33: Stiboka/RGD, 1979). Op de bodemkaart ligt het plangebied op de grens tussen tuineerdgronden, zware zavel en klei profielverloop 5, grondwatertrap IV (Code EK79) met Kalkrijke leek-/woudeerdgronden; zavel, profielverloop 5 (Code pMn55A: Wagenaar & Van Wallenburg, 1987) met grondwatertrap III. Op de bodemkaart van Du Burck ligt het plangebied op de grens van een zone met een zavelige oude cultuurgrond (C1) en de overgangsgronden (O2). De cultuurgrond wordt gekenmerkt door diep-humeuze profielen (50 tot 100 cm) die zijn ontstaan als gevolg van menselijke activiteiten.²⁴ De overgangsgronden door een tamelijk dikke kleilaag (onder de teelaarde) tussen de 50 en 100 cm diepte.²⁵

Afbeelding 20. Vereenvoudigde weergave van de bodemopbouw. Voor de exacte locatie van het boorpunt zie bijlage 1.

Net ten noorden van de haardfundering werd een profielopname gemaakt. Aan de hand van een boring ten zuiden hiervan kon de opbouw worden aangevuld.²⁶ De bovenzijde van de terp lag op 0,2 m -NAP. Hieronder lag een pakket opgebrachte klei waarvan de top was verstoord door sloop- en bouwwerkzaamheden. Deze verstoring kan hoogstwaarschijnlijk in verband worden gebracht met de sloop van het huis uit fase 3 en de bouw van het pand in fase 4. Hieronder was een gelaagdheid zichtbaar van overwegend relatief schone klei met af en toe klei met mortelresten en wat baksteenpuin. Het totale pakket opgebrachte klei had een dikte van 1,2 m. De onderzijde lag op 1,4 m – NAP. Onder de klei-ophoging lag een pakket veen van 0,2 m dik. Het opgebrachte pakket had een totale dikte van 1,4 m. De bovenkant was deels vermengd met de onderste kleilaag. De onderzijde van het opgebrachte veen lag op 1,6 m -NAP. Hieronder zat nog een restant van veen dat hier oorspronkelijk groeide. Het pakket was sterk veraard en slechts 0,2 m dik. Hieronder lag in ieder geval een 2,4 m dik gelaagd pakket van afwisselend klei en zand. De bovenzijde van dit pakket bestond uit uiterst humeuze klei of zeer kleilig veen.

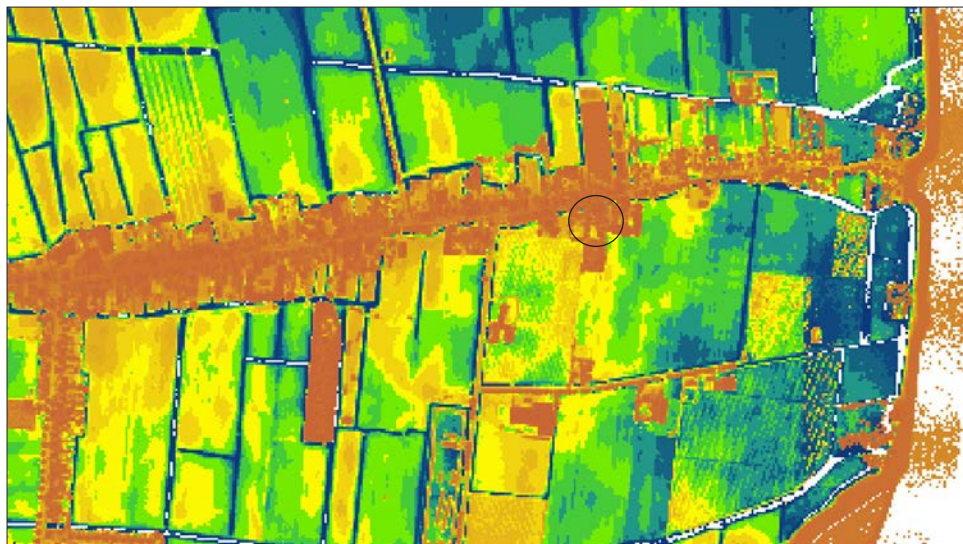
In en na de Late Bronstijd ontstond hier een veenpakket. Dit veenlandschap werd waarschijnlijk in de tweede helft van de 12de eeuw ontgonnen. Hoe dik dit veenpakket oorspronkelijk was, is niet bekend. Wel is zeker dat het veel dikker was dan de teruggevonden veraarde veenlaag, dat slechts een restant is van het oorspronkelijke pakket. Waarschijnlijk niet lang na de ontginning kreeg men al te maken met wateroverlast waardoor men de huisplaatsen moest ophogen. Dit

²⁴ Du Burck 1955, 17.

²⁵ *Ibid.*, 13.

²⁶ Met behulp van een guts, 3 cm.

gebeurd met veen- en kleiplaggen. De laag opgebrachte veen is hier een restant van. Ook hier geldt dat het pakket oorspronkelijk veel dikker zal zijn geweest. Door oxidatie kromp de laag, maar ook onder het gewicht van de latere kleiophogingen zal het pakket veel zijn ingeklonken. Deze ophoging zal waarschijnlijk ergens in de Late Middeleeuwen hebben plaatsgevonden. Na de Middeleeuwen werd vooral klei als ophogingsmateriaal gebruikt. Door het ontbreken van vondstmateriaal is het dateren van de verschillende ophogingsfases niet mogelijk. Een deel van de jongere ophogingen zal synchroon met de bouwfases van het langhuis zijn verlopen.

Afbeelding 21. De vindplaats op het AHN. (zwarte cirkel) De hogere delen zijn oranje en geel, de lagere groen en blauw.

4.3 Materiële cultuur

Tijdens het onderzoek werden relatief weinig vondsten geborgen. Met name het aantal keramiekvondsten bleek gering. Dit is opvallend aangezien de eigenaar voor het onderzoek meldde dat er veel materiaal uit de 17de t/m de 19de eeuw van het terrein afkomstig was.²⁷ Hij vermoedde zelfs dat het terrein in historische tijden de vuilstort van de Oosterbuurt was geweest. Een direct verklaring van het ontbreken van het vondstmateriaal kan er niet worden

gegeven. Mogelijk werd een groot deel van het afval in de sloten gestort. Aan de voorzijde lag de Tocht en net ten oosten van het terrein lag oorspronkelijk een brede sloot, mogelijk een oude overtoom. Waarschijnlijk werd hier de behoefte gedaan en verdween een groot deel van het afval hierin. In de moderne tijd legde men over de sloot aan de oostzijde een weg aan. (afbeelding 3) Mogelijk werd de sloot daarbij uitgegraven en gedempt met zand. Wellicht kwam hierdoor een deel van de vondsten in de bodem terecht. Mogelijk concentreren de vondsten zich in de randzone van de gedempte sloot. In deze

Afbeelding 22. Kandelaber- of balustertegels met polychroom uitgevoerde bloemen.

²⁷ Bartels 2011.

Afbeelding 23. Medaillontegels met Wanli-rand en polychroom uitgevoerde bloemen.

Afbeelding 24. Een (linker-)nistoptegel.

28 V05.

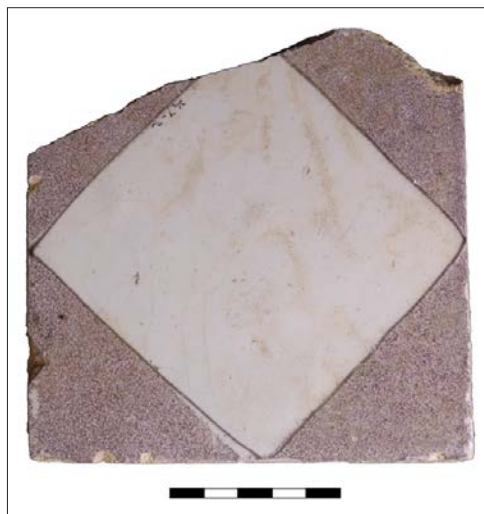
29 V04.

zone werd niet gegraven, veel vondsten kunnen zich hier nog bevinden.

Keramik en bouw materiaal

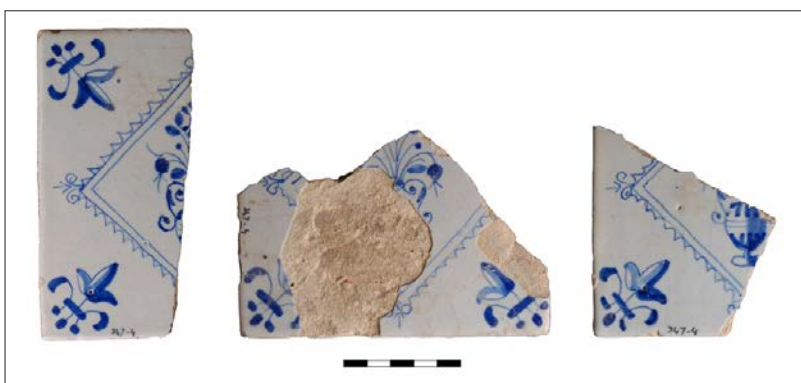
In en rond het huis werd een kleine hoeveelheid keramik en bouwkeramik verzameld uit puinkuilen en als losse vondsten. De keramik bestond slechts uit vijf scherven. Noemenswaardig zijn een fragment van een bakpan van roodbakkend aardewerk en een stuk van de bodem van een grote kan of kruik van steengoed met oppervlaktebehandeling. Beide scherven dateren uit de periode 1475-1575.²⁸

Hiernaast werden wandtegels verzameld die oorspronkelijk in het onderzochte huis waren toegepast, bijvoorbeeld bij de haard, in een kelder of als wandplint.²⁹ De tegels kunnen op basis van de decoratie en datering in vijf groepen worden verdeeld. Drie van deze groepen dateren uit de 17de eeuw. De eerste groep bestaat uit kandelaber- of balustertegels met polychroom uitgevoerde tulpen en kievitsbloemen (afb. 22). De tegels dateren uit de periode 1620-1640. De tweede groep omvat medaillontegels met langs de rand het Wanli-motief, dat is geïnspireerd op Chinees kraakporselein (afb. 23). Op

Afbeelding 25. Van boven naar beneden en van links naar rechts: a. Een kaarsnis uit het St. Pietershof in Hoorn. Let op de nistoptegels aan de bovenzijde. b. Ornamenttegels met een ruit in mangaan. c. Kwadraattegels met bloemenvazen.

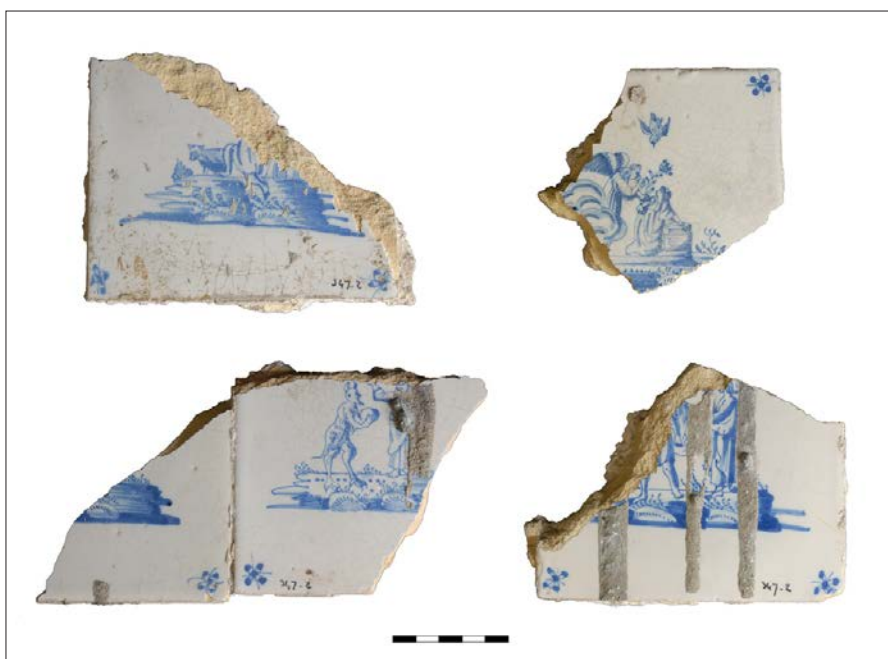
d. Medaillontegels met herderscènes.

Afbeelding 26. (boven en helemaal boven) De westelijke muur van de lange kelder uit fase 3 was betegeld met wandtegels.

het centrum van de tegels is een veelkleurige bloem of vogel afgebeeld. De combinatie van bloemen en vogels werd vaker toegepast. Ook deze groep tegels dateert uit de periode 1620-1640. Binnen de groep is een zeer bijzonder exemplaar aanwezig, namelijk een nistoptegel (afb. 24). Deze tegel kenmerkt zich door een geschulpte zijde die bovendien is geglaazuurd en beschilderd. De nistoptegel bevond zich aan de linkerbovenzijde van een nis: een uitsparing in de muur waarin men bijvoorbeeld een kaars plaatste (afb. 25a). De derde groep is iets jonger dan de bovengenoemde tegels en bestaat uit in blauw uitgevoerde kwadraattegels (afb. 25c). In het centrum is een bloemenvaas geschilderd, op de hoeken is een gestileerde

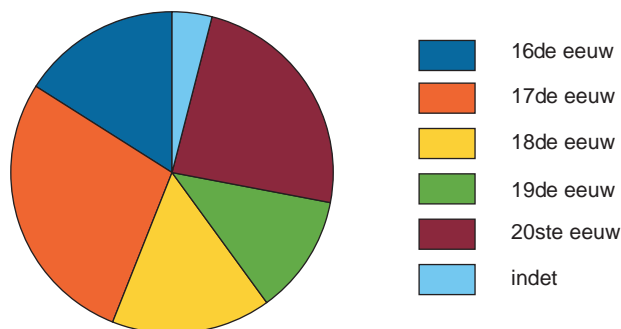

Afbeelding 27. Fragmenten van wandtegels uit de langere kelder.

Franse lelie aanwezig. Deze tegels dateren uit de tweede of derde kwart van de 17de eeuw.

Uit de 18de eeuw dateren ornamenttegels met een ruit in mangaan (afb. 25b) en medaillontegels met in de hoeken ossenkoppen (afb. 25d). Op deze laatste groep tegels zijn scènes met herders in landschappen afgebeeld.³⁰

Tegen de westelijke muur in de langgerekte kelder uit fase 3 waren wandtegels gemetseld. Op de meeste

Afbeelding 28. Overzicht van het relatieve aandeel aangetroffen munten per eeuw.

Afbeelding 29. Voor- en achterzijdes van twee Friese oorden en een muntgewicht uit Antwerpen. (respectievelijk: V7-M01, V7-M02, V7-M05)

tegels is een bijbelscene afgebeeld met in de hoeken spinnenkoppen.³¹ Deze tegels dateren uit de late 17de of 18de eeuw. Hiernaast zijn een paar kwadraattegels met bloemenvazen uit de periode 1625-1675 aanwezig. Dergelijke tegels zijn ook los gevonden rond en in het huis (zie boven). Deze tegels zijn vermoedelijk hergebruikt in de kelder.

Metaal

In tegenstelling tot de keramiekvondsten werden er redelijk wat metalen voorwerpen gevonden. Dit is mogelijk voor een deel te verklaren door de werkwijze. Het aangetroffen keramiek werd verzameld tijdens de begeleiding van de graafwerkzaamheden. De metaaldetectie beperkte zich niet tot deze zone. Ook daarbuiten werd het perceel grondig onderzocht met een detector.

In totaal werden er 57 metaalvondsten gedaan. Hiervan bestond een opvallend groot aandeel ($n = 25$, 44 %) uit munten en penningen. De grootste categorie hierna bestond uit gespen ($n = 6$, 11%). De oudste munten en penningen dateren uit de 16de eeuw, de jongste uit de twintigste, een (kleine) piek ligt in de

30 Beide V01.

31 V02.

Afbeelding 30. Nog een greep uit de aangetroffen metalen voorwerpen. van links naar rechts en boven naar beneden: Een Hollandse penning van Karel V, een gesp, een penning uit Doornik, nog een gesp, een (imitatie) rekenpenning en een oord uit Reckheim. (respectievelijk: V7-M03, V8-M05, V8-M02, V7-M07, V8-M02, V8-M01)

Afbeelding 31. Nog een greep uit de aangetroffen metalen voorwerpen. van links naar rechts en boven naar beneden: Een knoop, een lakenlood mogelijk uit Amersfoort en een duit uit Zeeland. (respectievelijk: V7-M06, V8-M03, V8-M04)

keerzijde staat een klauwende leeuw naar links. Het vermoeden bestaat dat dit een imitatie is van een Overijsselse duit uit deze periode. Uit Reckheim zijn veel imitaties bekend van munten die in de regio in omloop waren. Andere 17de en 18de eeuwse duiten komen uit Friesland (2), Utrecht, Gelderland (2) en Zeeland.

Twee 16de eeuwse penningen verdienen wat meer aandacht. De eerste is een rekenpenning of jeton uit Doornik.³² Op de voorzijde van de penning staan drie franse lelies met gedeeltelijk onleesbaar: AVE MARIS .. Op de keerzijde staan vier franse lelies op een kruis. Het omschrift is onleesbaar. Rekenpenningen werden gebruikt bij het rekenen op speciaal daarvoor bestemde doeken of borden. Dit gebeurde vanaf de 15de eeuw. In de 18de eeuw was dit gebruik al

17de eeuw. De aanwezigheid van deze categorie is een indicator voor bewoning gedurende deze periodes. Andersom geredeneerd geeft het ontbreken van oudere stukken geen aanwijzing voor de afwezigheid van bewoningssporen voor de 16de eeuw.

Enkele munten zijn noemenswaardig. De eerste betreft een oord uit Reckheim.³² Reckheim was vanaf de late Middeleeuwen een klein ministaatje met een eigen muntslag. Het was gelegen rond het huidige Rekum net ten noorden van Maastricht. Op de voorzijde van de oord staat rondom een gekroond wapenschild: BARO. IMPERIALIS. IN. RECHEIM. Op de keerzijde staan rondom drie kleine schilden de letters: ERNESTVS. DE. LYNDEN. LIBER.. De tekst staat samengevoegd voor: Ernest de Lynden, vrije rijksbaron in Reckheim. Het jaartal is niet geheel te lezen, maar de munt dateert tussen 1603 en 1620. Vanaf deze einddatum werd de titel baron niet meer op deze munten weergegeven.

Een tweede munt is eveneens uit Reckheim afkomstig het gaat om een duit die waarschijnlijk tussen 1603 en 1635 gedateerd kan worden.³³ Op de voorzijde staat een tulpkrans met de letters TRAN MOESA A.R., trans moesa betekent over de Maas en A.R staat voor Ad Reckheim (bij Reckheim). Op de

³² V08-M01.

³³ V08-M08.

³⁴ V07-M04.

Afbeelding 32. Boven een gesp en daaronder de voor- en achterzijde van een duit uit Reckheim. Deze laatste is mogelijk een imitatie van een Overijsselse duit. (respectievelijk: V8-M07, V8-M06)

sterk afgenomen. De tweede penning is eigenlijk een imitatie.³⁵ Het gaat om een zogenaamde venuspenning. Het is een 16de eeuwse imitatie van penningen die tussen 1488 en 1515 werden gemaakt. Deze penningen zijn in grote hoeveelheden gemaakt. Het vermoeden bestaat dat de populariteit direct samenhangt met de afbeelding van een halfnaakte venus. Dat het omschrift fictief is geeft eveneens aan dat het vooral om de afbeelding ging.

Een van de aangetroffen gespen is van het zogenaamde 'dubbel-ovaal' type.³⁶ Dit type komt al voor in de 15de eeuw maar is ook nog aanwezig in de 16de en vroeg 17de eeuwse contexten van Bourtange.³⁷ Een andere D-vormige gesp is eveneens lastig precies te dateren.³⁸ Dit type komt voor vanaf de Middeleeuwen tot ver in de Nieuwe Tijd.³⁹ Enkele gespen werden gezien hun grootte hoogstwaarschijnlijk niet aan een riem om de middel maar eerder op schoeisel of een beurs gedragen.⁴⁰

Een opvallende metaalvondst is een muntgewicht uit Antwerpen.⁴¹ Op de voorzijde van het gewicht staat de rijksappel binnen een vierpas. Op de keerzijde is een hand zichtbaar. Deze symboliseert de stad Antwerpen. Naast de hand zijn de cijfers 77 en de letters CI zichtbaar. De cijfers verwijzen naar het jaartal 1577 en de letters zijn de initialen van de naam van de ijkmeester die het gewicht gebruikte om bepaalde munten mee te ijken.⁴² CI verwijst naar Cornelis Iansen uit Antwerpen. Van deze ijkmeester werd bij Schellinkhout tijdens het onderzoek van een langhuis langs de Zuiderdijk in 2010 ook al een muntgewicht aangetroffen.⁴³

35 V08-M02.

36 V07-M08.

37 zie bijvoorbeeld Hasselt, Lenting & Westing 1993, afb. 29 en 30.

38 V08-M05.

39 Zie bijvoorbeeld: Gerritsen *et al.* 2013, 237.

40 Bijvoorbeeld V08-M07.

41 V07-M05.

42 De muntsoort die kon worden geijkt met dit gewicht, kon niet worden achterhaald.

43 Gerritsen *et al.* 2013, 67.

5. Conclusie en advies

In het bureauonderzoek werd een gespecificeerd verwachtingsmodel opgesteld waarbij de verwachting hoog was voor bewoningssporen vanaf de 12de eeuw tot en met het heden. De bewoning zou zich op de top van een terp bevinden die zijn oorsprong in de Middeleeuwen had. De aangetroffen resten tijdens de begeleiding hebben er niet voor gezorgd dat dit verwachtingsmodel moet worden bijgesteld. De oudste antropogene sporen zijn ophogingslagen uit de Middeleeuwen. Duidelijke bewoningssporen uit deze periode werden niet aangetroffen, maar dat is een gevolg van de geringe ontgravingsdiepte. Deze sporen bevinden zich op ca. 1,4 m onder het maaiveld.

De oudste duidelijke bewoningssporen zijn waarschijnlijk in de eerste helft van de 17de eeuw te dateren. Het culturele vondstmateriaal laat voor zowel het aardewerk als het metaal een duidelijk oudere 16de eeuwse component zien, waardoor de aanwezigheid van bewoningssporen uit deze periode zeer waarschijnlijk is. Deze en oudere sporen zullen zicht grotendeels op het terrein nog in de bodem bevinden. Of er continue bewoning op het perceel is geweest, kon niet worden achterhaald.

Hieronder worden de onderzoeksvragen uit het PvE kort beantwoord. De uitgebreidere antwoorden zijn in de tekst onder resultaten te vinden.⁴⁴

1. Is de ophoging op het perceel een antropogene terp?

Ja

2. Welk deel van de terp is natuurlijk (kreekrugafzetting)?

Dit is niet bekend. De top van de natuurlijke afzettingen onder het veen bevinden zich op 1,8 m onder het maaiveld.

3. Met welk materiaal is de terp opgeworpen?

De oudste ophogingen bestaan voornamelijk uit veen, hierop ligt klei met af en toe puin.

4. Wat is de datering van de afzonderlijke lagen?

Door het ontbreken van dateerbaar vondstmateriaal zijn de afzonderlijke lagen niet precies te dateren.

5. Zijn in de terp sporen of structuren van houten of (baks)stenen bewoningsresten aanwezig?

Ja.

6. Wat is de aard daarvan?

De oudste bewoningsresten zijn de overblijfselen van een langhuis met bakstenen fundering uit waarschijnlijk de eerste helft van de 17de eeuw. Oudere bewoningsresten zullen nog in de bodem aanwezig zijn.

7. Zijn er kuilen, putten of waterputten aanwezig, zo ja, uit welke perioden?

Ja. Er zijn twee waterputten aangetroffen uit fase (1 of) 2 en 4.

8. Hoe valt deze terp te plaatsen in de middeleeuwse ontginningsgeschiedenis van zuidoostelijk West-Friesland?

Er zijn te weinig resten uit deze periode gevonden om hier uitspraken over te doen.

9. Wat is de functie van het perceel in de Nieuwe Tijd (VOC-tijd, en 19de eeuw).

Vanaf de 17de (en waarschijnlijk ook al de 16de) eeuw is het perceel waarschijnlijk continu in gebruik geweest als woonplaats.

⁴⁴ Hoofdstuk 4.

10. Kan de materiële cultuur ter plaatse verbonden worden aan de bewoning of is er sprake van een stort? Er zijn geen aanwijzingen dat het perceel is gebruikt als stortplaats.

Hoewel het tijdens een archeologische begeleiding de bedoeling is dat onder regie van de archeoloog wordt gegraven blijkt dit in de praktijk vaak toch erg moeilijk te zijn. Er zijn tegenstrijdige belangen waarbij de sloopaannemer zo snel mogelijk alle resten uit de grond wil hebben terwijl een archeoloog dit vaak met wat meer beleid zou willen doen. In de toekomst zou het wenselijk zijn om alleen een begeleiding te adviseren wanneer dit echt niet anders mogelijk is. In de KwaliteitsNorm Archeologie (KNA) 3.2 wordt hier nog eens op gewezen: Een archeologische begeleiding mag niet dienen ter vervanging van een vooronderzoek of opgraving. Een begeleiding dient te worden ingezet wanneer: het als gevolg van fysieke belemmeringen niet mogelijk is om adequaat vooronderzoek te doen, of wanneer op grond van de beschikbare informatie wordt geconcludeerd dat het doen van een opgraving niet (meer) nodig is, maar dat men toch graag het zekere voor het onzeker wil nemen. In de toekomst zou het wenselijk zijn om een opgraving uit te laten voeren bij ontwikkelingen binnen de historische linten.

Literatuur, adviesdocumenten:

Bartels, M.H. 2011: *Archeologisch bureauonderzoek/Programma van Eisen, Gemeente Drechterland, Venhuizen, De Buurt 5.*

Literatuur, algemeen:

Boon, P., 1986: *Tussen Hondenheim en Munnickay: schetsen uit de geschiedenis van Hem, Oosterleek, Schellinkhout, Venhuizen en Wijdenes.* Andijk.

Brandts Buys, L., 1998: *De landelijke bouwkunst in Hollands Noorderkwartier. Een omvangrijk documentatiewerk over de Westfriese boerderij met zijn typische pyramidale dak.* Arnhem.

Duijn, D.M., 2011: *Het verhaal van een West-Friese wereldstad. Een onderzoek naar de opkomst, bloei en neergang van Enkhuizen tot 1800 aan de hand van archeologische en historische bronnen.* MA-scriptie, UvA.

Gerritsen, S., M. Kossen, Y. Meijer, & M.H. Bartels (red.), 2013: *Acht eeuwen wonen, werken, bouwen en sterven aan de Westfriese Omringdijk. De archeologische begeleiding van het hoogwaterbeschermingsprogramma, het onderdeel Zuiderdijk in de gemeentes Drechterland en Hoorn. West-Friese Archeologische Rapporten 44.*

Hasselt, H., J.J. Lenting & H. van Westing, 1993: Metaal, in: J.J. Lenting, H. van Gangelen & H. van Westing, *Schans op de Grens, Bourtanger bodemvondsten 1580-1850.*

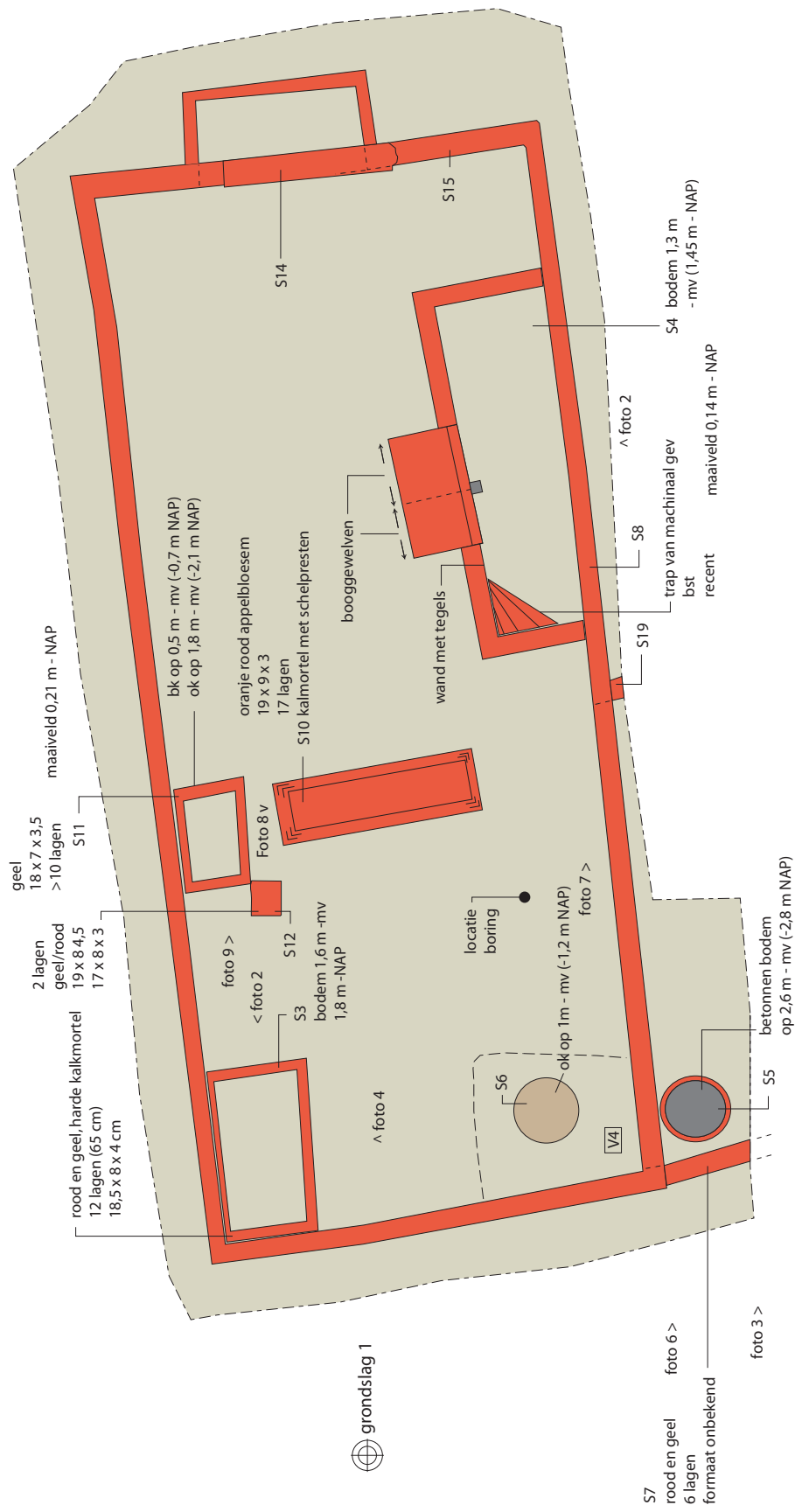
Korf, D., 1979: *Tegels*, Haarlem.

Lensink, W., 2009: *Tegel. Een greep uit vijf eeuwen tegelgeschiedenis.*

Schricks, C.P., 2009: *Bewoningssporen vanaf de 12de eeuw aan de Dorpsstraat van Zwaag (gemeente Hoorn). De opgraving op het perceel Dorpsstraat 66. Verslagen van de Archeologische Dienst Hoorn 5.*

Internetbronnen:

duiten.nl

grondslag 2

grondslag 3

Alle sporen

De Buurt 5, Venhuizen
Gemeente Drechterland

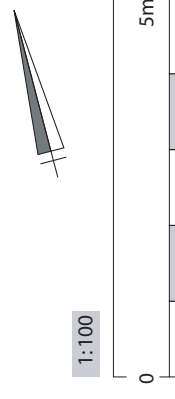
Omnr.: 49383
Project nr.: 347

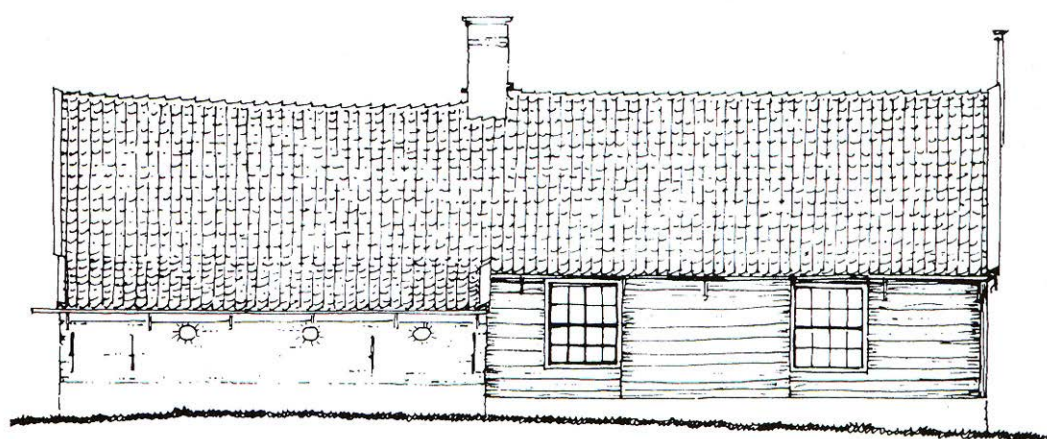
© Archeologie West-Friesland
tekenaar: S. Gerritsen

	ophogingslaag		begrenzing spoor
	uitbraakspoor/insteek		coupes en profielen
	sporen		werkput grens
	baksteen	S1	spoornummer
	staand hout	V12	wondnummer

1 - X:144.571,44;Y:521.098,48
2 - X:144.579,39;Y:521.097,39
3 - X:144.582,83;Y:521.123,15

1:100

ISSN 2210-5364